

В. М. КРАВЧУК

**ІНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ
ФУНКЦІОНУВАННЯ ПРОКУРАТУРИ УКРАЇНИ
ЯК ОРГАНУ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ**

Монографія

Тернопіль
2013

УДК 343.163 (477)
ББК 67.9(4Укр)
К 35

*Рекомендовано до друку Вченою радою
Національної академії прокуратури України
(протокол № 9 від 28 березня 2013 року)*

Рецензенти:

М. В. Руденко – доктор юридичних наук, професор, заслужений юрист України, завідувач кафедри правосуддя Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна;

А. Ф. Крижанівський – доктор юридичних наук, професор, заслужений діяч науки і техніки України, член-кореспондент Національної академії правових наук України, завідувач кафедри теорії та історії держави і права, ректор Міжнародного гуманітарного університету;

С. В. Прилуцький – кандидат юридичних наук, доцент, старший науковий співробітник відділу проблем кримінального права, кримінології та судоустрою Інституту держави і права імені В. М. Корецького Національної академії наук України.

Кравчук В. М.

К 35 Інституційно-правовий аспект функціонування прокуратури України як органу державної влади: [монографія] / В. М. Кравчук. – Тернопіль: ТзОВ «Терно-граф», 2013. – 272 с.

ISBN 978-966-457-171-2

Монографія присвячена дослідженню інституту прокуратури як органу державної влади, зокрема на рівні інституційно-правового аспекту його організації та діяльності. У роботі розкрито правову природу прокуратури як суб'єкта владних повноважень та здійснено типологічну характеристику органів прокуратури зарубіжних країн. Також проаналізовано нормативне забезпечення та реальні прояви сучасної української прокуратури як органу державної влади. Детально опрацьовано основні напрями реформування прокуратури, стосовно кожного з них визначено переваги та недоліки. Вироблено законодавчі пропозиції щодо уточнення мети та завдань діяльності органів прокуратури. Особливу увагу приділено питанням оцінювання ефективності діяльності прокуратури України, зокрема у контексті існуючих правових проблем його здійснення.

ББК 67.9(4Укр)

Усі права захищені.
ISBN 978-966-457-171-2

© Кравчук В. М., 2013
© ТзОВ «Терно-граф», 2013

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА 7

Розділ 1.

**ЗАГАЛЬНОТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ
РОЛІ ПРОКУРАТУРИ УКРАЇНИ ЯК СКЛАДОВОЇ
МЕХАНІЗМУ ДЕРЖАВИ** 13

1.1. Методологічні засади дослідження

інституту прокуратури 14

1.1.1. Поняття наукової методології 15

1.1.2. Групування та характеристика наукових методів розвідки в контексті теми монографії. 18

1.1.3. Методологічні підходи опрацювання та систематизації наукових джерел у дослідженні інституту прокуратури 24

1.1.4. Узгодження понятійно-категоріального апарату, що має відношення до таких термінів: «механізм держави», «орган державної влади», «типологія прокуратури» тощо 26

1.2. Прокуратура як суб'єкт владних

повноважень: правова природа 40

1.2.1. Загальна характеристика суб'єктів владних повноважень та їх співвідношення з правовим статусом прокурора 42

1.2.2. Правова природа владних повноважень прокурора та форми їх вираження 48

1.2.3. Особливості змісту поняття «прокурор» і класифікація повноважень прокурора 53

1.3. Типологічна характеристика органів прокуратури зарубіжних країн.....	60
1.3.1. Сутність типології прокуратури та основні наукові підходи до типологічної характеристики прокуратур держав світу	62
1.3.2. Інституційно-правова класифікація прокуратур зарубіжних країн та їхні основні риси	70
1.3.3. Значення позитивного досвіду функціонування прокуратур зарубіжних країн для України	75
Висновки до розділу 1	79
 Розділ 2.	
ГЕНЕЗА ПРОКУРАТУРИ УКРАЇНИ ЯК ОРГАНУ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ.....	83
2.1. Періодизація становлення та розвитку прокуратури України як органу державної влади.....	84
2.1.1. Поняття та основні методологічні засади періодизації історико-правового дослідження, зокрема інституту прокуратури України	85
2.1.2. Особливості періодизації становлення і розвитку інституту прокуратури українськими та російськими вченими....	88
2.1.3. Пропозиції щодо узагальнення та уніфікації визначення періодів та етапів розвитку прокуратури України	91
2.2. Основні закономірності розвитку та функціонування інституту прокуратури України (1566–1990 рр.).....	96
2.2.1. Виникнення та розвиток функцій інституту прокуратури у період Української козацької	

держави та закономірності формування інституту прокуратури як органу державної влади за часів перебування земель України у складі Російської імперії	97
2.2.2. Нормативно-правове закріплення прокуратури як органу державної влади у період відродження Української держави на початку ХХ ст.	102
2.2.3. Особливості утвердження інституційно-правового статусу прокуратури УРСР.....	112
2.3. Сучасна українська прокуратура як орган державної влади: нормативне забезпечення та реальні прояви	123
2.3.1. Оцінка нормативно-правового регулювання функціонування прокуратури та стан її реформування на законодавчому рівні.....	125
2.3.2. Переваги та недоліки удосконалення інституту прокуратури в межах конституційно-правової реформи	129
2.3.3. Окремі проблеми регламентації діяльності прокуратури у межах поточного узгодження законодавства України та розуміння її сутності як органу державної влади	135
Висновки до розділу 2.....	140

Розділ 3.	
ОСНОВНІ НАПРЯМИ РЕФОРМУВАННЯ ПРОКУРАТУРИ ЯК СКЛАДОВОЇ ДЕРЖАВОТВОРЕННЯ В УКРАЇНІ	143
3.1. Правові проблеми оцінювання ефективності діяльності сучасної прокуратури України.....	144
3.1.1 Зміст поняття «ефективність», проблеми забезпечення та здійснення оцінювання	

ефективності прокурорської діяльності ..	145
3.1.2. Нормативно-правова регламентація оцінювання роботи органів прокуратури...	151
3.1.3. Сутність терміна «критерії ефективності» в діяльності прокуратури, співвідношення його з іншими категоріями	154
3.1.4. Система оцінювання діяльності інституту прокуратури України та міжнародний досвід	159
3.1.5. Особливості оцінювання ефективності функціонування прокурорської системи, шляхи підвищення його об'єктивності та напрями удосконалення.....	166
3.2. Основні напрями удосконалення правового статусу прокуратури України	172
3.2.1. Особливості реформування прокуратури (переваги та недоліки окремих його напрямів).....	173
3.2.2. Характеристика основних можливостей інституційно-правового удосконалення статусу прокуратури (можливостей їх практичної реалізації).	179
3.2.3. Розвиток правозахисної діяльності інституту прокуратури.....	188
3.2.4. Шляхи зміцнення правового статусу прокуратури у контексті її реформування	191
Висновки до розділу 3.....	198
ПІСЛЯМОВА	201
БІБЛІОГРАФІЯ	207
ДОДАТКИ.....	237

ПЕРЕДМОВА

З часу здобуття незалежності України державний механізм перебуває у процесі постійного реформування. З прийняттям Конституції України визначено широке коло прав і свобод людини та громадянина. А з приєднанням України до Конвенції про захист прав і основоположних свобод відбулося сприйняття європейських цінностей, що є суттєвим досягненням на шляху розбудови правової держави. Проте потребують удосконалення механізми захисту прав і свобод, зокрема система правозахисних та правоохоронних органів. Особливо це питання стосується інституту прокуратури, що передбачає вирішення комплексу питань на теоретичному рівні.

Організація діяльності прокуратури України повинна бути якісно вдосконалена відповідно до конституційних принципів, міжнародних стандартів і нових реалій суспільного життя, що активно сприятиме позитивним перетворенням суспільства, в першу чергу – надійному захистові прав і свобод громадян, зміцненню законності і правопорядку. Це вимагає, щоб розбудова прокуратури базувалася на науково обґрунтованих засадах та мала належне законодавче закріплення.

Зазначене вище дає змогу обґрунтувати актуальність обраної теми, її теоретичну й практичну значущість. Вже назріла потреба у всебічному аналізі становлення прокуратури, у визначенні її інституційного значення та функціональної ролі в механізмі держави. Хоч інтерес до правового забезпечення діяльності прокуратури та пошуку оптимальної моделі вітчизняної прокурорської системи зростає, проте навіть тепер, у період інтенсивного розвитку вітчизняної